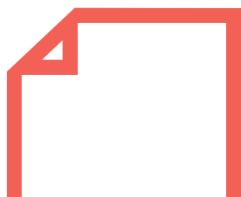

**Bez
barijera**

DA POSAO NE STOJI

Izveštaj o barijerama u poslovanju
identifikovanim kroz kampanju

**„Bez barijera.
Da posao
ne stoji!“**

Mart 2017.

Sadržaj

Uvod	3
Metodologija	3
Identifikovane barijere i preporuke	4
Finansijska ograničenja u pokretanju i vođenju biznisa	5
Komplikovane i nejasne procedure	6
Neadekvatna inspekcijska kontrola	7
Neadekvatna zakonska regulativa	7
Neefikasna administracija	8
Ograničenja u poslovanju	10
Siva ekonomija	12
Visoke takse	12
Zaključci	14

Nalazi i preporuke u ovom izvještaju se odnose isključivo na ono što su privrednici i građani prijavili kao barijere u poslovanju i ne oslikavaju nužno stavove UNDP-a, Ministarstva finansija, Britanske ambasade u Podgorici, kao i moderatora online platforme.

Uvod

Izveštaj o barijerama u poslovanju identifikovanim kroz kampanju „Bez barijera! Da posao ne stoji“ pripremljen je u okviru projekta “Uprava po mjeri građana i biznisa”, koji već drugu godinu za redom Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) sprovodi u saradnji sa Ministarstvom finansija, uz finansijsku podršku Ambasade Velike Britanije u Crnoj Gori. Ideja za realizaciju projekta je osmišljena u saradnji sa Udruženjem komunikatora javnog sektora zemalja Jugoistočne Evrope (tzv. SEECOM-a), po ugledu na britanski „Red Tape Challenge“ projekat.

Svrha projekta je pokretanje javnog dijaloga putem kojeg privrednici:

- ukazuju na pretjeranu regulaciju, komplikovane i dugotrajne procedure u državnoj i lokalnoj administraciji, koje nanose nepotrebne troškove i oduzimaju dragocjeno vrijeme privrednim subjektima, i
- predlažu načine za unapređenje kvaliteta, efikasnosti i dostupnosti javnih usluga i stvaranje boljeg i stimulativnijeg poslovnog ambijenta.

U okviru projekta je uspostavljena online platforma www.bezbarijera.me, putem koje su privrednici od novembra 2015. ukazivali na probleme sa kojima se susreću u poslovanju. Kroz ovu platformu, pružena je mogućnost zainteresovanim stranama sa iskustvom iz prve ruke da prepoznaju i prijave prepreke na koje nailaze prilikom pokretanja biznisa ili poslovanja, a sve u cilju identifikovanja i eliminisanja komplikovanih i dugotrajnih procedura, odnosno biznis barijera u javnoj upravi sa fokusom na lokalni nivo. Od pokretanja portala u novembru 2015. godine do marta 2017. godine prijavljeno je 228 barijera.

U ovom, drugom po redu Izveštaju sumirane su barijere prijavljene u periodu od **aprila 2016. do marta 2017. godine**, na osnovu kojih su definisane preporuke koje će biti upućene relevantnim institucijama. Krajnji cilj projekta je da Vlada Crne Gore, jedinice lokalne samouprave i druge nadležne institucije preduzmu konkretne korake koji će, gdje je to moguće, eliminisati uočene nedostatke u regulativi i administrativnim procedurama.

Metodologija

S obzirom da je cilj projekta pokretanje javnog dijaloga i identifikovanje barijera koje postoje u svakodnevnom poslovanju na lokalnom nivou, uspostavljeno je nekoliko kanala komunikacije sa biznis zajednicom, pri čemu se vodilo računa da „online“ i „offline“ komunikacija bude izbalansirana kako bi se omogućilo što šire učešće građana u ovom procesu.

Kao jedan od najefikasnijih mehanizama za neposrednu komunikaciju sa preduzetnicima i drugom zainteresovanom javnošću, uspostavljena je online platforma www.bezbarijera.me. Platforma je omogućila brzo, jednostavno i anonimno prijavljivanje barijera. Na svaku pojedinačnu prijavljenu barijeru, moderatori Miloš Vuković i Milika Mirković su podsticali dalji dijalog, pružali savjetodavnu

podršku i podsticali korisnike da predlože adekvatna rješenja. Takođe, sam portal i aktivnosti tokom kampanje su promovisane putem tradicionalnih medija (štampanih, elektronskih i online), kao i putem društvenih mreža-[Facebook](#) i [Twitter](#) .

U saradnji sa Glavnim gradom Podgorica, i sa Američkom privrednom komorom organizovan je prvi okrugli sto sa privrednicima 29. novembra 2016, a potom je organizovano pet okruglih stolova za privrednike u sljedećim opštinama Tivat (6. februara), Ulcinj (7. februara), Nikšić (16. februara), Pljevlja (6. marta) i Berane (7. marta). Barijere prijavljene tokom okruglih stolova unijete su takođe na portal.

Identifikovane barijere i preporuke

Dok su u periodu do marta 2016. godine prijavljene 124 barijere, u periodu od **aprila 2016. do marta 2017. godine ukupno je prijavljeno 104 barijere** (od čega su 25 barijera prijavile žene, a 79 muškarci) koje se mogu grupisati u osam kategorija:

- Finansijska ograničenja u pokretanju i vođenju biznisa 15
- Komplikovane i nejasne procedure 10
- Neadekvatna inspekcijska kontrola 6
- Neadekvatna zakonska regulativa 10
- Neefikasna administracija 18
- Ograničenja u poslovanju 23
- Siva ekonomija 10
- Visoke takse 12

Sve prijavljene barijere se mogu naći na portalu www.bezbarijera.me i u tabeli u prilogu Izvještaja.

Finansijska ograničenja u pokretanju i vođenju biznisa

Imajući u vidu činjenicu da je u ovoj kategoriji prijavljeno 15 barijera (9 su prijavili muškarci, 6 žene), definitivno je da su finansijska ograničenja u pokretanju i vođenju biznisa jedna od značajnijih barijera za razvoj preduzetništva.

Preduzetnici smatraju da je PDV visok kao i to da je način njegovog obračuna nepovoljan i ugrožava poslovanje. Primjedbe su se odnosile i ne neadekvatnu politiku poslovnih banaka u smislu neprihvatanja ili prevelikog zahtjeva za kolateralima, što će po mišljenju preduzetnika onemogućiti dalji razvoj njihovih kompanija, posebno u susret otvaranju EU tržišta.

Obračun PDV-a na fakturisano a ne na naplaćenu realizaciju. Prodate nešto, možda ga nikada nećete naplatiti a morate obračunati (platiti) PDV."

Preduzetnici koji se od skora bave privatnim biznisom ukazivali su na probleme u naplati potraživanja kao i na visoke troškove poslovanja, u prvom redu poreza i pratećih naknada. Takođe, naveli su i problem da pravna lica plaćaju naknade u mnogostruko većem iznosu nego fizička lica, što im smanjuje cjenovnu konkurentnost i profitabilnost.

Preporuke:

- Za tri najčešće djelatnosti na lokalnom nivou potrebno je pripremiti informaciju o minimalnim troškovima u poslovanju sa kojima će se preduzetnici i novoosnovana d.o.o. susresti u prvoj godini poslovanja na lokalnom i nacionalnom nivou u skladu sa važećim zakonodavstvom (Privredna komora, lokalne samouprave);
- Razmotriti mogućnost oslobađanja početnika u biznisu plaćanja poreza i doprinosa na period od godinu dana (Ministarstvo finansija – Poreska uprava);
- Razmotriti izmjenu relevantne zakonske regulative u cilju izjednačavanja naknada za održavanje stambenih zgrada za fizička i pravna lica na način da dođe do smanjenja naknade za pravna lica na nivo naknade koju plaćaju fizičkih lica (Ministarstvo održivog razvoja i turizma).
- Smanjiti iznos poreza na nepokretnost na zemlju na kojoj se obavlja poljoprivredna proizvodnja (Ministarstvo finansija);
- Razmotriti mogućnost prihvatanja sertifikata za poljoprivrednu proizvodnju izdatog od nadležne institucije kao dopunski kolateral prilikom dobijanja kredita kod IRF-a (IRF);

Postoje značajni problemi sa kolateralima za oblast poljoprivredne proizvodnje. Shodno važećim procedurama, ovi objekti ne vrijede ništa pa proizvođači ne mogu da se zaduže, iako oni žive od tih objekata. Iako imaju sve sertifikate, ne mogu dobiti kredite.

Komplikovane i nejasne procedure

Često ograničenje za razvoj poslovanja privrednicima predstavljaju komplikovane i nejasne procedure. U okviru kategorije „Komplikovane i nejasne procedure“, ukupno je prijavljeno 10 barijera (6 su prijavili muškarci, 4 su prijavile žene).

Investitori se srijeću sa činjenicom da pored plaćanja naknade za komunalno opremanje i priključke moraju da dodatno plate i trafostanicu kako bi dobili priključak na elektro mrežu, što za njih predstavlja dvostruko plaćanje iste usluge.

Bilo bi dobro da preduzeće izađe iz PDV obaveze ako joj promet pada ispod 18000 eura godišnje, kao što mora da pređe u pdv obaveznike ako ima promet od preko 18000 eura.

Za kompanije sa niskim prometom koje imaju oscilacije u poslovanju barijeru predstavlja činjenica da kada jednom uđu u sistem PDV-a iz njega ne mogu izaći, bez obzira što im promet pada ispod 18.000 eura.

Postoje problemi sa prikupljanjem dokumentacije za registraciju socijalnih zanimanja, što onemogućava osobama koje žele da se bave ovim uslugama da generišu dodatne prihode a na osnovu čega bi platile porez.

Posebno je istaknuta činjenica da se doznake za porodiljsko bolovanje donose jednom mjesečno što uzima preveliko vrijeme zbog procedure koja zahtijeva prevelik broj pratećih dokumenata.

Procedure za dobijanje različitih dokumenata, dozvola za rad, građevinska dozvola predstavljaju jako dug proces. Prolazite kroz razne barijere da bi došli do određenog dokumenta.

Barijera koja nije toliko očigledna na prvi pogled odnosi se na problem da podzakonska akta, najčešće pravilnici, derogiraju zakone umjesto da pomognu da se zakonske norme pravilno tumače.

Preporuke:

- Izmijeniti zakonsku regulativu kako bi nadležne institucije za napajanje električnom energijom bile u obavezi da o svom trošku obezbijede potrebnu elektro-energetsku infrastrukturu za investitore (EPCG);
- Definisati procedure za registraciju i pojednostaviti uslove za obavljanje zanimanja gerontodomaćica (Ministarstvo rada i socijalnog staranja);
- Doznake za porodiljsko bolovanje produžiti sa jednog na dvanaest mjeseci važenja (Ministarstvo zdravlja - Fond za zdravstvo).
- Za kompanije čiji je promet u jednoj kalendarskoj godini niži od 18.000 EUR, a PDV su obveznici, omogućiti da uz zahtjev, a na osnovu odluke Poreske uprave, izađu iz PDV sistema.

Neadekvatna inspeksijska kontrola

Preduzetnici se suočavaju sa neadekvatnom inspeksijskom kontrolom koja predstavlja značajno ograničenje u poslovanju. Ukupno je prijavljeno 6 barijera, od čega su 5 barijera prijavili muškarci, a jednu barijeru su prijavile žene.

Privrednici su ukazali na nedostatak preventivne reakcije inspektora na uočene nepravilnosti. Dodatno,

Prošle godine 17 raznih inspekcija (iz Podgorice i sa lokala) dolaze sa istom listom zahtjeva sto nam uzima značajnu energiju. Proizvođači nemaju vremena da pripremaju 10 puta istu dokumentaciju, pa je ovo značajna barijera za nas.

preduzetnici su uočili određena preklapanja nadležnosti inspekcija u oblasti poljoprivredne proizvodnje.

Preduzetnici su posebno ukazivali na neadekvatnu obučenos inspektora koji u dovoljnoj mjeri ne poznaju oblast koju kontrolišu.

Preporuke:

- Za ova i slična ostala pitanja ažurirati odjeljak na sajtu Uprave za inspeksijske poslove za najčešće postavljena pitanja privrednika (Uprava za inspeksijske poslove);

U Ulcinju možete da radite i neregistrovani i posao odlično ide, a inspekcija žmuri.

- Ukoliko takva mogućnost već ne postoji, unaprijediti softver Uprave za inspeksijske poslove na način da se omogući unos statusa "Upozoren predmet inspekcije" kao mjera prevencije, sa obavezom vršenja kontrole da se nakon određenog vremenskog perioda utvrdi da li je odstranjena evidentirana nepravilnost ili ne (Uprava za inspeksijske poslove);

Neadekvatna zakonska regulativa

U kategoriji neadekvatna zakonska regulativa prijavljeno je ukupno 10 barijera, od čega su 6 barijera prijavili muškarci dok su žene prijavile 4 barijere.

Preduzetnici su prijavili ograničenja prilikom registracije za poljoprivrednu djelatnost kao dopunsku djelatnost, što bi bilo od posebnog značaja za mikro i vikend poljoprivredne proizvođače.

Barijera je prijavljena vezano za pravilnike koji regulišu rad privatnih vrtića i domova starih, a odnosi se na neadekvatnu kontrolnu funkciju rada privatnih vrtića i domova starih.

Ukoliko je osoba u stalnom radnoj odnosu ili penzioner, ne postoji način da se registruje za poljoprivrednu proizvodnju kao svoju dopunsku/privremenu djelatnost, a time ne ostvaruje mogućnost dobijanja pomoći iz podrške poljoprivrednim proizvođačima, niti može legalno i po propisima plasirati svoje proizvode na tržište

Takođe, preduzetnici su ukazali da je poreska politika države za objekte koji su vezani za proizvodnju neadekvatna. Dodatno, neusklađenost ponude i tražnje radne snage je snažan faktor demotivacije za razvijanje biznisa.

Prijavljena je barijera da se privatnim apotekama naplaćuje se taksa za pristupni put u iznosu koji zavisi od veličine magacina, što uvećava troškove poslovanja.

Postoji i problem sa zapošljavanjem stranaca - za poljoprivredu je to posebno problematično jer ne možete da prijavite radnika po zakonu a 90% radnika u poljoprivredi su stranci, sto je odlika crnogorske poljoprivrede decenijama unazad

Evidentna je barijera koja se odnosi na Zakon o strancima, posebno za poljoprivredne proizvođače.

Posebno je akcentovana problematika Zakona o javnim nabavkama gdje zbog žalbi na tendere mnogi projekti kasne sa realizacijom i po nekoliko godina. Dodatno,

isktaknuto je da na tenderima prolaze najjeftinije ponude kao i da se prilikom rangiranja ponuda ne vodi računa o kvalitetu.

Preduzetnici su istakli da ne postoji mogućnost registracije privatnog savjetovišta, što djelatnost psihoterapije gura u sivu zonu.

Preporuke:

- Pripremiti pravilnike u smislu kontrole rada vrtića i domova starih (Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo rada i socijalnog staranja)

Neefikasna administracija

Druga po veličini kategorija po prijavljenim barijerama je "Neefikasna administracija" gdje je prijavljeno 18 barijera (13 muškarci, 5 žene). Građani i privrednici su prijavljivali sporost u rješavanju različitih pitanja od

Sudski sporovi predugo traju i dešava se da se i pored pravnosnažne presude ne vrši isplata sa računa Privrednog suda.

strane lokalne administracije, kao i one na državnom nivou. Prije svega, prisutan je nedostatak međunacionalne saradnje i nedostatak kapaciteta javne uprave koji se tiče nepostojanja stručnih kadrova u lokalnim i državnim institucijama, njihova neupućenost u propise i način rada,

neinformisanost i mehanički pristup u radu. Takođe, građani i privrednici su ukazali i na nedostatak transparentnosti rada lokalne samouprave.

Gotovo sve procedure u smislu dobijanja odobrenja za rad, gradnju, investiranje, su komplikovane i duge. Tome naročito doprinose službe i službenici čija je obaveza da ih sprovedu. Oni koriste neznanje privrednika i usmjeravaju ih na komplikovani put kako bi sebe napravili herojem jer su vam „POMOGLI,, i na taj način dovode građane u situaciju da su im dužnici (za glas na izborima, mito, revanš uslugu....) Ukoliko kao stranka ukažete ovim službenicima na nezakonito ili neznaveno postupanje vaš predmet završava u ladici, a odgovornost za kašnjenje ili čak gubitak istog ne postoji. Bavim se 40 godina privatnim preduzetništvom i u ovom momentu najmanje pet predmeta kod javnih ustanova i uprave leže u ladicama i možda će se riješiti ako nadjem neku VEZU. Sjećanje me dobro služi i siguran sam da nikada nije bilo više birokratije nego sada.

Neefikasnost administracije je prepoznata u vezi sa javnim raspravama. Naime, građani i privrednici su ukazali da nadležne institucije ne šalju povratnu

informaciju onima koji su dali komentare na prijedloge zakona i drugih akata, o tome da li je komentar usvojen ili odbijen.

Pored navedenog, privrednici se suočavaju sa sporom administracijom koja se ogleda u dugim sudskim sporovima, neažurnosti i sporosti lokalne administracije u vođenju evidencije naplate prireza, kao i dugom vremenu dobijanja građevinske dozvole.

U Glavnom gradu Podgorica postoji problem sa kontrolom naplate prireza jer nemaju ljudi koji mogu da isprate obiman posao, pa se događa da kompanije koje učestvuju na tenderu dobijaju informacije iz Glavnog grada da nije plaćen prirez dok je prirez plaćen ali nije evidentiran u opštinskim organima.

Takođe, građani i privrednici su ukazali da službenici i funkcioneri u javnim institucijama nemaju nikakvu odgovornost niti kazne u slučajevima kada svojim neznanjem i nezakonskim postupanjem nanesu štetu građanima, privrednicima i institucijama.

Preporuke:

- Razmotriti model plaćanja članarine za Privrednu komoru – na primjer, uvesti plaćanje članarine na dobrovoljnoj osnovi (PKCG)
- Unaprijediti ažuriranje informacija o kontroli naplate prireza u Glavnom gradu (Glavni grad Podgorica);
- Unaprijediti rad One stop shop-a u praksi za dobijanje građevinske dozvole (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave).
- Implementirati zakonsku odredbu koja se odnosi na uspostavljanje jedinstvenog mjesta za kontakt i komunikaciju na način da svaki organ javne uprave koji pruža uslugu/informacije privrednicima dužan je da imenuje jednu osobu/uspostavi šalter/biro za saradnju sa privrednicima kako bi mogli da podnose zahtjeve i kroz isti kontakt dobiju povratnu informaciju o statusu zahtjeva u najkraćem mogućem vremenu (Ministarstvo javne uprave).
- Za zaposlene u javnoj upravi koji imaju kontakte sa privrednicima građanima, organizovati obuke za unapređenje komunikacionih vještina (svi organi javne uprave);
- Povećati transparentnost rada opština (lokalne samouprave);
- Poštovati proceduru pripreme Izvještaja o sprovedenoj javnoj raspravi na način da dokument sadrži sve prijedloge, predlagачe prijedloga i odgovor institucije da li su isti prihvatljivi ili ne sa obrazloženjem. Takođe, Izvještaj učiniti dostupnim na veb sajtu institucije (ministarstva i lokalne samouprave).

Postoje barijere koje se tiču nepostojanja stručnih kadrova u državnim organima, te tako njihova neupućenost u propise, način rada i sl. Službenici i namještenici rade mehanički, te od istih ne možemo dobiti pravovaljane odgovore

- Kada privredni subjekat izmijeni registracione podatke, pojednostaviti proceduru na način da CRPS po službenoj dužnosti o tim promjenama u što kraćem roku obavijesti lokalnu samoupravu, poresku upravu i ostale nadležne institucije (CRPS);

Jos jedna primjedba na rad lokalne PJ Budva, koja se takodje odnosi na neadekvatnu naplatu poreza na nepokretnost. Poreska salje na staru adresu kompanije, iako su u CRPS uredno izmijenjeni podaci i tvrdi da to sto je neko nepoznato lice preuzelo rjesenje na staroj adresi, nakon cega je istekao rok za zalbu, ne ostavlja nikakvu mogucnost dalje zalbe vec da je rjesenje postalo izvršno. Takodje, PJ Budva obracunava porez po punoj osnovici za plac na kom je u DUP-u ucrтана javna garaza. Cinjenica da je ucrтана javna garaza onemogućava kompaniju da gradi (jer je to nadležnost Opštine BD). Kojoj instituciji se obratiti, na koji način i koji je zakonski osnov za zalbu?

Ograničenja u poslovanju

Najviše barijera je prijavljeno u kategoriji "Ograničenja u poslovanju" - 23 barijere (22 muškarci, 1 žene). U najvećem broju slučajeva, privrednici se suočavaju sa neadekvatnom radnom snagom. Prije svega, na tržištu rada postoji nedostatak ponude radne snage iz oblasti ugostiteljstva (kuvari, konobari), zanatstva i drvoprerade (proizvodnja namještaja).

Nepostojanje carinskog terminala u Sokobinu otežava i usporava uvoz robe. Zašto se ne dozvoli da kamioni do 10t mogu da pređu granični prelaz? Sada kamioni idu dužim putem gdje se gubi vrijeme i rastu troškovi transporta.

Usljed neadekvatne radne snage, privrednici su prinuđeni da zapošljavaju strance, gdje komplikovana procedura zapošljavanja stranaca dodatno usporava poslovanje.

Ograničenja sa kojima se privrednici suočavaju u poslovanju se tiču i loše infrastrukture. Najveći problem predstavlja loša putna

infrastruktura. Takođe, privrednici su ukazali i na nepostojanje urbanističkih planova, carinskog terminala (Sukobin, opština Ulcinj), nedostatak informacija o privrednoj strukturi opštine (na primjer, informacije o deficitarnim djelatnostima), kao i opštih informacija bitnih za potencijalne investitore.

Postoji nedostatak adekvatne radne snage u Ulcinju, kao što su konobari, kuvari, zanatlije. Takoše, fale radnici iz sektora drvoprerade, konkretno u proizvodnji namještaja. Preduzeća su prinudjena da zapošljavaju strance, a procedura zapošljavanja stranaca je duga i komplikovana. Trebalo bi da Zavod za zapošljavanje nađe rješenje problema i skрати procedure.

Veliki problem za odvijanje biznisa je vezan za napajanje električnom energijom. Česti prekidi u napajanju usporavaju i ugrožavaju poslovanje drvoprerađivača. Dodatni problem sa kojim se privrednici suočavaju u poslovanju je vezan za potrošnju i plaćanje električne energije. Privrednici su ukazali na neadekvatnu politiku EPCG u vezi planirane potrošnje električne energije i na nametanje plaćanja dugovanja prethodnih vlasnika biznisa.

Shodno zakonskim odredbama, novi vlasnik nije u obavezi da placi stari dug koji je napravila kompanija od čijeg vlasnika smo imovinu preuzeli, što se nažalost dogodilo u našem slučaju. Utvrđivanje obaveze ko treba da plati je dugo trajalo, što je koštalo 500.000 eura. Pokrenuli smo tužbe protiv EPCG i izgubili značajne prihode.

Prisutan je i problem dobijanja koncesija na sanitar u opštini Pljevlja, što predstavlja problem lokalnim drvoprerađivačima. Takođe, nepostojanje klanice u opštini Pljevlja, ograničava poslovanje mesarima i trgovcima i povećava troškove proizvodnje mesa, s obzirom da imaju dodatne troškove prevoza stoke i mesa do i od Bijelog Polja, gdje se nalazi najbliža klanica.

Preporuke:

- Otvoriti carinski terminal u Sukobinu za kamione do 10 tona (Ministarstvo finansija-Uprava carina);
- Razmotriti uvođenje programa dualnog obrazovanja za zanimanje iz oblasti proizvodnje namještaja (Ministarstvo prosvjete – Centar za stručno obrazovanje, Privredna komora);
- Omogućiti privrednicima da dobiju koncesije za sanitar u Pljevljima (Uprava za šume);
- Razmotriti mogućnost za uspostavljanje javno-privatnog partnerstva za otvaranje klanice u Pljevljima (Opština Pljevlja);
- Razmotriti trajno rješenje problema otpuštanja voda iz Termoelektrane u Pljevljima (Termoelektrana i Opština Pljevlja);
- Omogućnosti plaćanje grijanja u opštini Pljevlja po utrošku, kao i ostaviti mogućnost za isključenje sa mreže po zahtjevu korisnika (Opština Pljevlja, Grijanje doo, Pljevlja);
- Obezbijediti redovno napajanje električnom energijom u proizvođačkim pogonima u selima u Beranama i pravovremeno upozoravati na prekide u napajanju (EPCG).

Imali smo tri klanice u Pljevljima. Trenutno su sve zatvorene. Prinuđeni smo da, već 10 godina, odvozimo živu stoku u Bijelo Polje i vraćamo meso. To nam značajno povećava troškove poslovanja. Tražili smo od opštine da se bar jedna klanica otvori, ali bez uspjeha.

Siva ekonomija

U kategoriji “Siva ekonomija” prijavljeno je 10 barijera (7 muškarci, 3 žene). Nelojalna konkurencija je prepoznat problem u različitim sferama poslovanja. Privrednici su ukazali i na selektivan pristup inspeksijskih organa koji redovno kontrolišu registrovane firme koje redovno izmiruju fiskalne obaveze, a zaobilaze one koji su neregistrovani i

nelegalno posluju (improvizovane pijace, nelegalni prevoznici, nelegalna prodaja robe po ulicama, kućama i kancelarijama, izdavanje smještaja i drugo).

U Ulcinju postoje razne pijace i tržnice koje neregistrovane nesmetano prodaju robu. Samim tim ometaju poslovanje drugim preduzecima koja su registrovana.

Tržišnu cijenu izdavanja smještaja određuje siva ekonomija. Bavim se izdavanjem apartmana i svaka moja soba ima TV, internet, kupatilo, klimu... Apartmani imaju 3 zvjezdice. Međutim, oni koji izdaju sobe, koji nijesu registrovani i čije sobe nijesu opremljene tako dobro kao moje, obaraju cijenu smještaja. Prinuđena sam da izdajem apartman za 3 EUR. Cijena je veoma niska, s obzirom da kao registrovana firma moram da platim sve komunalne naknade koje su značajno veće za pravna u odnosu na fizička lica. Takođe, inspekcija ne ide kod neregistrovanih, već posjećuju i kontrolišu samo nas koji imamo registrovane firme (Pljevlja)

U većini oblasti je, usljed sive ekonomije, odvijanje biznisa značajno otežano. Preduzetnici koji se bave izdavanjem smještaja posluju na granici rentabilnosti, jer nelegalno tržište utiče na smanjenje cijena koje su nedovoljne za pokrivanje

svih dažbina prema lokalnoj samoupravi i državi i ostalih troškova iz poslovanja.

Preporuke:

- Izmijeniti zakon o inspeksijskom nadzoru u pravcu omogućavanja kontrole neregistrovanih subjekata koji obavljaju privrednu djelatnost u cilju suzbijanja sive ekonomije (Ministarstvo ekonomije, Uprava za inspeksijske poslove)

Smatram da u mom poslu nema razumijevanja saobraćajne komunalne policije. Već duže godina se dozvoljava da nelegalni prevoznici oduzimaju posao onima koji redovno izmiruju svoje dažbine. Da li postoji neko ko tome može stati na put, jer od onih koji to u Kotoru trebaju da odrade nažalost nema sreće?

Visoke takse

U kategoriji Visoke takse prijavljeno je 12 barijera (11 muškarci, 1 žene). Barijere se odnose na plaćanje komunalnih usluga, takse za pristupne puteve, takse za bašte ugostiteljskih objekata, kao i takse opremanja građevinskog zemljišta i izdavanja građevinskih dozvola. Najveći broj prijavljenih barijera se odnosi na opštinu Pljevlja, gdje se privrednici suočeni sa visokim taksama, koje su u poređenju sa ostalim opštinama u Crnoj Gori i

regionu na značajno većem nivou (na primjer: takse za bašte i ugostiteljske objekte, taksa za ovjeru

U Pljevljima se naplaćuju visoke takse za bašte i ugostiteljske objekte. Na primjer, u drugoj zoni taksa iznosi 9.5 EUR, a u prvoj zoni je 12 EUR. U poređenju sa drugim gradovima i zemljama, ove takse u Pljevljima su na znatno višem nivou. U Splitu je 7 EUR, Beogradu 9 EUR, Kolašinu 5 EUR. Da li postoji mogućnost smanjenja taksi?

Kod opremanja građevinskog zemljišta za stambeni i poslovni prostor su različite takse, a trebalo bi da budu iste. A svi, i poslodavci i stanari zgrade koriste isto.

sanitarne knjižice i takse za pristupni put). Takođe, privrednici su istakli visoke troškove odvoza smeća, grijanja i vode u opštini Pljevlja. Najveći problem u poslovanju predstavlja visoka cijena grijanja, koja je najveća u regionu i koja je 3,5 puta veća od one koju plaćaju fizička lica.

Takođe, privrednici su ukazali i na visoke poreske obaveze koje ugrožavaju njihovo poslovanje (PDV).

Preporuke:

- Smanjiti takse za bašte ugostiteljskih objekata u Pljevljima (Opština Pljevlja);
- Izmijeniti visinu naknade za odvoz smeća u Pljevljima tako da bude na nivou Glavnog grada Podgorica (Opština Pljevlja);
- Smanjiti cijene grijanja i vode za pravna lica u opštini Pljevlja (Opština Pljevlja).

Cijena grijanja u Pljevljima je najveća u regionu. Za fizička lica cijena grijanja iznosi 0.6 EUR, dok je za pravna lica višestruko veća i iznosi 2.13 EUR. Država i opština nemaju osjećaja za privrednike. Svima koji se bave biznisom se jede supstanca i ne možete da napravite novostvorenu vrijednost. Takođe, naplaćuje se višestruko veća cijena vode za pravna u odnosu na fizička lica (0.45 EUR po m³ iznosi za fizička lica, a 2.09 EUR po m³ je za pravna lica).

Zaključci

Zakoni, pravila, uredbe i propisi su neophodna stvar. Oni štite potrošače, poslodavce i zaposlene, ali i cjelokupno uređenje, pomažući izgradnju boljeg i pravednijeg društva. Iako im je to primarna svrha, isti ti propisi, zajedno sa institucijama i inspekcijama, godinama se usložnjavaju, što može izuzetno štetiti biznisima i naškoditi crnogorskoj ekonomiji. Građani često odustaju od svojih biznis ideja kada se suoče sa nizom propisa koji ih sprečavaju da ih sprovedu u djelo ili da efikasno funkcionišu. Najbolji način da se spriječi ovakav trend u poslovanju je da se pruži šansa ljudima da sami pronađu najbolje rješenje za izazove sa kojima se suočavaju u svakodnevnom radu.

Kroz dijalog koji je pokrenut sa građanima, željeli smo da unaprijedimo kvalitet i efikasnost javnih usluga. Mogućnost da zajedno sa građanima pojednostavimo procedure na lokalnom i državnom nivou nas ohrabruje da istrajemo u svom naumu da izgradimo bolji i efikasniji poslovni ambijent u našoj zemlji. Svjesni smo da postoji niz barijera, koje trenutno stoje na putu započinjanja i razvoja biznisa, a koje se mogu ukloniti. Javna diskusija pokrenuta na portalu je ukazala državnj i lokalnoj administraciji na probleme sa kojima se građani i biznisi svakodnevno susreću u poslovnom svijetu. Na taj način se, zahvaljujući građanskom aktivizmu, kreira uprava po mjeri građana i biznisa.

Tokom okruglih stolova sa privrednicima u Podgorici, Tivtu, Ulcinju, Nikšiću, Pljevljima i Beranama, od pojedinih privrednika smo čuli da je to ujedno bila i prva prilika za njih da razgovaraju sa predstavnicima lokalne uprave o problemima sa kojima se susreću u poslovanju. Stoga bi jedna od ključnih preporuka bila da se slični događaji organizuju u svim jedinicama lokalne samouprave makar jednom godišnje. Ta i ostale preporuke sa identifikovanim nadležnim institucijama se mogu naći u tabeli ispod:

	<i>Preporuka</i>	<i>Nadležna institucija</i>
1.	Lokalne samuprave bi trebalo bar jednom godišnje da organizuju sastanke sa privrednicima i zajednički razmotre mogućnosti za uklanjanje biznis barijera i unapređenje poslovnog ambijenta	Sve lokalne samouprave
2.	Za tri najčešće djelatnosti na lokalnom nivou potrebno je pripremiti informaciju o minimalnim troškovima u poslovanju sa kojima će se preduzetnici i novoosnovana d.o.o. susresti u prvoj godini poslovanja na lokalnom i nacionalnom nivou u skladu sa važećim zakonodavstvom	Privredna komora, lokalne samouprave
3.	Razmotriti mogućnost oslobađanja početnika u biznisu plaćanja poreza i doprinosa na period od godinu dana	Ministarstvo finansija – Poreska uprava

	<i>Preporuka</i>	<i>Nadležna institucija</i>
4.	Razmotriti izmjenu relevantne zakonske regulative u cilju izjednačavanja naknada za održavanje stambenih zgrada za fizička i pravna lica na način da dođe do smanjenja naknade za pravna lica na nivo naknade koju plaćaju fizičkih lica	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
5.	Smanjiti iznos poreza na nepokretnost na zemlju na kojoj se obavlja poljoprivredna proizvodnja	Ministarstvo finansija
6.	Razmotriti mogućnost prihvatanja sertifikata za poljoprivrednu proizvodnju izdatog od nadležne institucije kao dopunski kolateral prilikom dobijanja kredita kod IRF-a	IRF
7.	Izmijeniti zakonsku regulativu kako bi nadležne institucije za napajanje električnom energijom bile u obavezi da o svom trošku obezbijede potrebnu elektro-energetsku infrastrukturu za investitore	EPCG
8.	Definisati procedure za registraciju i pojednostaviti uslove za obavljanje zanimanja gerontodomaćica	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
9.	Doznake za porodiljsko bolovanje produžiti sa jednog na dvanaest mjeseci važenja	Ministarstvo zdravlja - Fond za zdravstvo
10.	Za kompanije čiji je promet u jednoj kalendarskoj godini niži od 18.000 EUR, a PDV su obveznici, omogućiti da uz zahtjev, a na osnovu odluke Poreske uprave, izađu iz PDV sistema.	Ministarstvo finansija – Poreska uprava
11.	Za ova i slična ostala pitanja ažurirati odjeljak na sajtu Uprave za inspekcijske poslove za najčešće postavljena pitanja privrednika	Uprava za inspekcijske poslove
12.	Ukoliko takva mogućnost već ne postoji, unaprijediti softver Uprave za inspekcijske poslove na način da se omogući unos statusa “Upozoren predmet inspekcije” kao mjera prevencije, sa obavezom vršenja kontrole da se nakon određenog vremenskog perioda utvrdi da li je odstranjena evidentirana nepravilnost ili ne	Uprava za inspekcijske poslove

	<i>Preporuka</i>	<i>Nadležna institucija</i>
13.	Pripremiti pravilnike u smislu kontrole rada vrtića i domova starih	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo rada i socijalnog staranja
14.	Razmotriti model plaćanja članarine za Privrednu komoru – na primjer, uvesti plaćanje članarine na dobrovoljnoj osnovi	Privredna komora
15.	Unaprijediti ažuriranje informacija o kontroli naplate prireza u Glavnom gradu	Glavni grad Podgorica
16.	Unaprijediti rad One stop shop-a u praksi za dobijanje građevinske dozvole	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, lokalne samouprave
17.	Za zaposlene u javnoj upravi koji imaju kontakte sa privrednicima građanima, organizovati obuke za unapređenje komunikacionih vještina	svi organi javne uprave
18.	Kada privredni subjekat izmijeni registracione podatke, pojednostaviti proceduru na način da CRPS po službenoj dužnosti o tim promjenama u što kraćem roku obavijesti lokalnu samoupravu, poresku upravu i ostale nadležne institucije	CRPS
19.	Implementirati zakonsku odredbu koja se odnosi na uspostavljanje jedinstvenog mjesta za kontakt i komunikaciju na način da svaki organ javne uprave koji pruža uslugu/informacije privrednicima dužan je da imenuje jednu osobu/uspostavi šalter/biro za saradnju sa privrednicima kako bi mogli da podnose zahtjeve i kroz isti kontakt dobiju povratnu informaciju o statusu zahtjeva u najkraćem mogućem vremenu	Ministarstvo javne uprave
20.	Povećati transparentnost rada opština	lokalne samouprave
21.	Poštovati proceduru pripreme Izvještaja o sprovedenoj javnoj raspravi na način da dokument sadrži sve prijedloge, predlagače prijedloga i odgovor institucije da li su isti prihvatljivi ili ne sa obrazloženjem. Takođe, Izvještaj učiniti dostupnim na veb sajtu institucije	ministarstva
22.	Otvoriti carinski terminal u Sukobinu za kamione do 10 tona	Ministarstvo finansija-Uprava carina

	<i>Preporuka</i>	<i>Nadležna institucija</i>
23.	Razmotriti uvođenje programa dualnog obrazovanja za zanimanje iz oblasti proizvodnje namještaja	Ministarstvo prosvjete – Centar za stručno obrazovanje, Privredna komora
24.	Omogućiti privrednicima da dobiju koncesije za sanitar u Pljevljima	Uprava za šume
25.	Razmotriti mogućnost za uspostavljanje javno-privatnog partnerstva za otvaranje klanice u Pljevljima	Opština Pljevlja
26.	Razmotriti trajno rješenje problema otpuštanja voda iz Termoelektrane u Pljevljima (Termoelektrana i Opština Pljevlja);	Termoelektrana, Opština Pljevlja
27.	Omogućnosti plaćanje grijanja u opštini Pljevlja po utrošku, kao i ostaviti mogućnost za isključenje sa mreže po zahtjevu korisnika	Opština Pljevlja, Grijanje doo, Pljevlja
28.	Obezbijediti redovno napajanje električnom energijom u proizvođačkim pogonima u selima u Beranama i pravovremeno upozoravati na prekide u napajanju	EPCG
29.	Izmijeniti zakon o inspekcijskom nadzoru u pravcu omogućavanja kontrole neregistrovanih subjekata koji obavljaju privrednu djelatnost u cilju suzbijanja sive ekonomije	Ministarstvo ekonomije, Uprava za inspekcijske poslove
30.	Smanjiti takse za bašte ugostiteljskih objekata u Pljevljima	Opština Pljevlja
31.	Izmijeniti visinu naknade za odvoz smeća u Pljevljima tako da bude na nivou Glavnog grada Podgorica	Opština Pljevlja
32.	Smanjiti cijene grijanja i vode za pravna lica u opštini Pljevlja	Opština Pljevlja